

YEMEN'DE BARIŞ SÜRECİ ÇIKMAZI VE BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ'NİN ÇEKİLME BİLMECESİ

Riad Domazeti

INSAMER

IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Domazeti, Riad. "Yemen'de Barış Süreci ÇıkmaZI ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin Çekilme Bilmecesi",
INSAMER, 25.07.2019.

 Analiz

Yemen'de beşinci yılına yaklaşan iç savaş tüm şiddetiyle devam ediyor. Birleşmiş Milletler'in (BM) arabuluculuğunda İsveç'te yapılan barış görüşmeleri de tarafların görüş ayrılıkları sebebiyle başarısız oldu; özellikle Hudeyde Limanı ve kentinin kontrolü başta olmak üzere esirlerin takası ve insani koridor açılması gibi meselelerde tıkanıklık yaşanıyor. Husiler her ne kadar Hudeyde Limanı'ndan çekildiklerini açıklasalar da sahada bu yönde bir gelişme olmadığı, uzlaşılabilir diğer maddelerin de uygulanmadığı görülüyor. Yemen'deki çözümsüzlüğü daha da derinleştiren bir diğer mesele ise, Hadi hükümetinin BM Yemen özel temsilcisi Marthin Griffiths'e yönelik itirazları. Öyle ki bazı hükümet üyeleri Griffiths'in Husi yanlısı bir tavır içinde olduğunu ve onları himaye ettiğini ileri sürerek hükümetteki görevinden istifalarını sundu. Taraflar arasındaki uzlaşmazlık ülkedeki insani krizin gün geçtikçe daha da ağırlaşmasına sebep oluyor. Son

olarak geçtiğimiz günlerde BM Dünya Gıda Programı'nın Yemen'deki faaliyetlerinin kısmen durdurulduğu açıklandı. Bu durumun Husilerin kontrolündeki başkent Sana'da 850.000 kişiyi etkileyeceği tahmin ediliyor. BM'nin bu kararı; ABD, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Suudi Arabistan'ın yardımların Husilere gittiği yönündeki baskıları sebebiyle aldığı ifade ediliyor. Bu arada BM, Yemen'de insani yardım için 4,2 milyar dolara ihtiyaç olduğunu ancak bunun yalnızca 1,5 milyar dolarının toplanabildiğini açıkladı. Yemen halkı hem Husilerin hem de BAE ve Suudi Arabistan'ın baskıları sonucu büyük bir insani kriz yaşıyor. Ülkede gıda, temiz içme suyu, ilaç ve tıbbi malzeme konusundaki eksiklikler, kolera gibi çeşitli salgın hastalıklara yol açıyor.

Yemen'deki bu çözümsüzlük ve kaos ortamı, ekonomik faaliyetleri de bir hayli olumsuz etkiliyor. Hükümet, Merkez Bankası

INSAMER
IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

rezervlerinden dolar çekmeye devam ederken Yemen riyalı ABD doları karşısında hızla değer kaybediyor. Ülkedeki makro ekonomik göstergeler de gün geçtikçe kötüye gidiyor. Ayrıca ülkeye gelen az sayıdaki yabancı yatırımcının gözaltına alınması da Yemen ekonomisinin geleceği ile ilgili endişeleri artırıyor. Son dönemde yerel basında bu konuyla ilgili çıkan haberler dikkat çekiyor. Haberlerde BAE destekli milislerin, Aden ve Abyan kentlerindeki yatırım fırsatlarını incelemeye gelen Çinli ve Malezyalı yatırımcıları gözaltına aldığı belirtiliyor.

İsveç'te yapılan barış görüşmelerinde verilen sözlere rağmen sahadaki gerginlik sürüyor. Taraflar arasında özellikle doğu bölgelerinde yeni bir şiddet dalgası başlamış görünüyor. Husilerin Suudi Arabistan havalimanlarını hedef alan sınır ötesi balistik füze saldırıları ve açık denizde petrol tankerlerine yönelik gerçekleştirdikleri saldırılar, bölgede tırmanan gerilimi açıkça gösteriyor. Husi sözcülerinden Muhammed Abdusselam sosyal medya üzerinden yaptığı açıklamada, Sana ablukası kaldırılana kadar Suudi Arabistan ve BAE havalimanlarının hedef alınacağı tehdidinde bulundu.

Yemen'deki bu karmaşık denklemdeki son beklenmedik gelişme ise, BAE'nin bölgeden çekilme kararı alması oldu. Ancak hem Yemen'in doğu bölgelerinde hâlihazırda artan çatışmalardaki rolü hem de özellikle Aden Körfezi etrafındaki askerî varlığını -kayda değer bir değişiklik yapmadan- sürdürdüğü dikkate alındığında BAE'nin bu kararından iyimser bir sonuç çıkartmak ve Yemen'deki savaşın sonuna yaklaşıldığını düşünmek pek mümkün görünmüyor.

Doğu Bölgelerinde Artan Çatışmalar

Ülkede devam eden krizin yol açtığı insani facia her geçen gün daha da derinleşirken cephede savaşan tarafların yeni çatışma alanları üzerinde yoğunlaştıkları görülüyor. Ülkenin güney ve kuzey bölgelerinde Husiler ile Güneyli ayrılıkçıların hâkimiyet sağlamasından sonra, son dönemde doğuda yaşanan bazı

olaylar yeni bir çatışma dalgasının habercisi olarak yorumlanıyor. Bu süreçte Yemen'deki çatışmalar karşısında uzun süre tarafsızlığını korumaya çalışan Umman ise, bölgedeki askerî dış müdahalelere karşı tavrını sürdürüyor. Ancak son derece hassas bir konumda yer alan Umman'ın Yemen'deki bu şiddet dalgasından etkilenme potansiyeli gün geçtikçe daha da artıyor. Öte yandan bölgede etkili olan gruplardan Yemen el-Kaidesi ile DAES arasında da son aylarda karşılıklı suikast ve öldürme vakalarında artış gözleniyor. Bu grupların da Yemen'de paylaşamadığı nüfuz alanını, ülkenin doğu bölgeleri oluşturuyor. Bu durum özellikle Umman'ı ve bölgedeki yerel aşiretleri olumsuz etkiliyor. Yemen'deki çatışmaların şiddetini arttıran son halkayı ise, Hadi hükümetine bağlı devlet ordusu ile BAE güçleri arasında Şebve, Mehra ve Sokotro Adası'nda yaşanan çatışmalar oluşturuyor.

Yemen'in doğusunda çatışma sarmalına sürüklenen Mehra şehri bugüne kadar ülkedeki çatışmalardan uzak duran, huzurlu ve sakin bir belde olarak dikkat çekiyordu. Ancak yabancı askerî müdahalenin başlaması, buradaki halkı mağdur etti ve bölgeyi yeni bir çatışma alanı hâline getirdi. Ayrıca BAE'nin desteklediği milis güçlerin de bu bölgeye girmeye çalıştığı biliniyor. BAE'li milisler Mehralıların Güneyli veya diğer muhalif gruplarla iş birliğini kesmeleri çağrısı yapıyor. Ülkede 2017 yılından itibaren Suudi askerî varlığı ve son dönemde de Umman'ın bölgedeki 10'dan fazla kabileye açık destek vermesi, Suudi Arabistan-BAE-Umman ve yerel milisler arasında vekâlet çatışması riskini arttırıyor.

Bugüne kadar uluslararası kamuoyunun ilgi odağında Yemen'in batısındaki Hudeyde Limanı'ndaki gelişmeler yer alırken son günlerde Körfez'deki gerginliğin artmasıyla Yemen'in doğusu, özellikle Umman sınırına yakın bölgeler dikkate çekiyor. Bu bölgelerdeki kabilelerden bazıları Suudi Arabistan'ın hem askerî müdahalesini hem de ekonomik ve altyapı yatırımlarını memnuniyetle karşılarken bazılarının bu durumu işgal olarak görmesi,

buradaki çatışmaların temelini oluşturuyor. Bugün gelinen noktada, bölgede Umman'ın desteklediği ve Suudi Arabistan'ın askerî müdahalesine karşı çıkan kabilelerin bundan sonra nasıl bir yol izleyeceği sorusu bir yana Suudi Arabistan'ın buradaki gelecek tasavvurunun ne olacağı ve askerlerini ne zaman çekeceği soruları da belirsizliğini koruyor.

BAE Yemen'den çekildi mi?

Yemen'de BAE'nin desteklediği silahlı milis güçlerle resmî Hadi hükümetine bağlı devlet ordusu arasındaki anlaşmazlıklar ve hâkimiyet mücadelesi biliniyordu. Bu mücadele hem Aden hem de Yemen'in stratejik noktalarının kontrolüyle ilgiliydi ancak son dönemde Sokotro Adası'nda yaşananlar ve BAE'nin Yemen'de tam bir işgalci mantığı ile hareket etmesi, devleti felç etmeye başladı. Bu durumdan rahatsız olan Hadi hükümeti, BAE'nin ülkedeki varlığına açık bir şekilde karşı çıkıyor. Bu çerçevede, geçtiğimiz günlerde devlet ordusu ile BAE destekli milisler arasında şiddetli çatışmalar yaşandı.

BAE hâlihazırda, güney merkezli ayrılıkçılar ve çeşitli yerel milis güçlerden oluşan bir grupla Hadi hükümetinin kontrolündeki doğu vilayetlerini ele geçirmeye çalışıyor. Yolları kesen, insani yardımların bölgeye girmesini engelleyen bu milisler, Hadi yanlısı güçlerle girdikleri şiddetli çatışmalardan sonra bölgeye giden yolları kapatmış durumda. Hadi hükümetine bağlı 1. Ordu Komutanlığı da BAE'yi ve desteklediği grupları "istenmeyen kuzey gücü" ilan ederek bu işgal ve yıkım politikasına karşı mücadele edeceklerini ilan etti.

Sürgündeki Hadi hükümetinin eninde sonunda BAE'nin ülkenin güney ve güneydoğusundaki planlarıyla yüzleşmesi kaçınılmazdı. Bu durumda mevcut çatışmaların Hadi hükümetinin Yemen'in egemenliğini korumaya yönelik bir hamlesi olduğu söylenebilir. Sokotro Adası'nda yaşananlar BAE ve Hadi hükümeti arasındaki çatışmanın en somut örneğini teşkil ediyor. Bundan önce BAE, Sokotro Adası'nı ele geçirmeye ve hatta burayı kendi emirliği ilan etmeye hazırlanıyordu. Bu durum da hükümetle

milis güçler arasındaki tansiyonu yükseltip adadaki gerginliği tırmandırıyor.

Bu arada geçtiğimiz günlerde beklenmedik bir gelişme oldu ve BAE, sahada bu kadar fazla angaje olduğu bir süreçte ani ve sürpriz bir kararla Yemen savaşındaki çekildiğini ilan etti. Beş yıl önce meşru yönetime destek vermek amacıyla başlatılan "Kararlılık Fırtınası" operasyonunun en önemli aktörlerden biri olan BAE'nin bölgedeki askerî varlığını çekmesi veya azaltması, uyguladığı militarist politikaların başarısız olduğunu ortaya koyuyor. Yemen'de gerçekleştirilen askerî operasyonun ortakları olan Suudi Arabistan ile görüş ayrılığına düşen BAE'nin bu kararı, buradaki askerî politikaların anlamsızlaşmasına işaret ediyor. Öte yandan Husilerin BAE'nin Abu Dabi ve Duabai kentlerini balistik füzelerle tehdit etmesi ve ülke limanlarına yönelik füzeli saldırıları, BAE'nin Yemen'de daha fazla risk almak istememesinde etkili oldu.

Bununla birlikte BAE, Yemen'de kendi eğittiği ve "ayrılık yanlısı güvenlik kemeri" adını verdiği silahlı milis güçler bıraktı. Hükümete karşı savaşan bu milisler, BAE'den aldıkları zırhlı araçlar, ağır silahlar, askerî kamyonetler vb. teçhizatla Yemen'in birlik ve bütünlüğü için önemli bir tehdit olmaya devam ediyor. Söz konusu milislerin varlığı, dolaylı da olsa BAE'nin Yemen'deki etkisinin sürdüğünü gösteriyor. Bu bağlamda BAE'nin özellikle Babu'l-Mendeb Boğazı ve Aden Körfezi'nin güvenliğini kontrol etmek için Yemen'in güneybatısındaki varlığının ve etkisinin bir süre daha devam edeceğini öngörmek mümkün.

Yemen'in Acil Uzlaşmaya İhtiyacı Var

Yemen'de yaklaşık beş yıldır süren iç savaşı ve sekiz yılı aşkın bir süredir devam eden toplumsal kaosu dünya artık ne görüyor ne de duyuyor. Bugün başta uluslararası kamuoyunda olmak üzere Yemen'deki çatışmaların son bulması için girişilen diplomatik arayışların iyice azaldığı görülüyor. Gerek BM ve bağlı kurumları gerekse insan hakları ile ilgili faaliyet gösteren

diğer uluslararası kurumlar, Yemen'deki insani faciayı görmemekte hâlâ ısrar ediyor. Yalnız kurumlar değil, başta Yemen'in komşu ülkeleri olmak üzere küresel güçler de Suriye'den sonra belki de 21. yüzyılın en önemli insani faciasının yaşandığı Yemen'i görmezden geliyor.

Bölgeye insani yardım götürmeye çalışan bir avuç sivil toplum kuruluşu dışında, Yemen'de yaşanan insani trajedinin toplumların vicdanında git gide unutulduğunu görmek insanlık adına acı bir gerçek.

Son günlerde sıkça tartışılan ABD'nin İran'a yönelik askerî bir operasyon yapması ihtimali, Yemen'deki insani krizi muhtemelen daha da geri plana atacak. Zira mevcut koşullarda açlıktan ölmek için BM gibi kurumların yaptığı insani yardımlara ihtiyaç duyan Yemenlilerin söz konusu müdahale ile birlikte

bu yardımlardan da mahrum kalacağını tahmin etmek hiç de zor değil. İşte bu sebepten ötürü de Yemen'deki savaşın artık bir an önce sona ermesi gerekiyor.

Ülkedeki güvenlik sorunu, ekonomik çöküş ve insani krizin işgal ve yabancı askerî müdahaleler veya temelsiz barış masallarıyla çözülebilmesi olası görünmüyor. Buradaki tek gerçek, Yemen halkı acı çekiyor! Bu acıya son verebilecek tek yolun ise ulusal bir diyalog zemininin hazırlanması olduğu görülüyor. Hem Yemen içindeki hem de dışarıdaki diasporanın inisiyatifinde, ülkedeki tarafların Yemen halkının acılarına artık bir son vermesi gerekiyor. Bu bağlamda bölgede yükselen İran karşıtlığının veya yeni vekâlet savaşlarının Yemen'in geleceğini daha fazla karartmasına veya ülke için barış şansını tamamen yok etmesine kesinlikle izin verilmemesi gerekiyor.

